

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Факультет української філології та журналістики
Кафедра мовознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри мовознавства
доц. Гайдаєнко І.В.

«27» серпня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА»

спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)

факультет української філології та журналістики

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Вступ до мовознавства» для студентів за спеціальністю 014 Середня освіта (Українська мова і література)

Розробник: Гайдаєнко І.В., кандидат філологічних наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри мовознавства

Протокол від «24» серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри мовознавства

(доц. Гайдаєнко І.В.)

(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка 014 Середня освіта (Українська мова і література)	Нормативна	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Рівень вищої освіти: «бакалавр»	Лекції	
		16 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	2 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
60 год.	86 год.		
Вид контролю: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання 014 Середня освіта (Українська мова та література) – 52% / 48%

Програма нормативної дисципліни спрямована на поглиблення знань, умінь і навичок студентів із вступу до мовознавства.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни є формування лінгвістичної компетентності студентів-філологів, що передбачає:

- ознайомлення із мовознавством як наукою;
- ознайомлення з основами теорії мови загалом та української мови зокрема;
- засвоєння лінгвістичних понять, необхідних для вивчення будь-якої лінгвістичної дисципліни;
- осмислення природи, сутності, функцій та будови мови, значення мови для окремої людини і людства загалом;
- розуміння структури мови, функціонування та взаємодії її структурних одиниць, системного характеру мови;
- з'ясування основних принципів, за якими відбувається зміна мови, її еволюція, що керує історичним розвитком мови, як пов'язані розвиток суспільства і мови;

Завдання дисципліни передбачає:

- ознайомити студентів із мовознавством як наукою, з основами теорії мови, подати основні відомості про виникнення, походження, сутність мови, зокрема й української (державної), як явища людської культури, формувати уявлення про мову як системно-структурне утворення, основні поняття та терміни мовознавства.
- сформувати поняття про основні лінгвістичні терміни, наукові методи дослідження мовних явищ, готувати першокурсників до сприймання мови, зокрема й української (державної) як суспільного явища, як системи систем, до свідомого сприймання предметів мовознавчого циклу, зокрема здобувач вищої освіти має:
- опанувати основні поняття та терміни мовознавства;
- розуміти мову як систему, її складові частини та структуру; закономірності функціонування мови (української) у суспільстві та її розвиток;
- знати класифікацію звуків мови, закономірності їх поєднання; фонетичні процеси, природу і структуру складу та передумови виникнення, етапів становлення, форм розвитку та видів письма; принципи орфографії та укладання алфавітів; типи відношень слів у лексичній системі мови; природу фразеологізмів та їх ознак; типи словників та їх порівняльні характеристики; наукові критерії класифікацію мов та закономірності їх історичного розвитку; граматичні значення, категорії, граматичні форми слова, способи вираження граматичних значень; ознаки та структуру найменшої комунікативної одиниці - речення; класифікацію мов світу.

Засвоєння й опрацювання дисципліни сформує у студентів-лінгвістів такі **загальні компетенції:**

ЗК 1. Знання та розуміння предметної області, усвідомлення особливостей професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Фахові компетенції:

ФК 9. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.

ФК 5. Здатність вільно володіти українською мовою, адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової і міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.

ФК 16. Здатність розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

Програмні результати навчання

ПРН 2. Володіє елементами теоретичного й експериментального (пробного) дослідження в професійній сфері та методами їхньої реалізації.

ПРН 3. Знає основні функції й закони розвитку мови як суспільного явища, різнорівневу (системну) організацію української мови та її норми, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності.

ПРН 6. Має творчо-критичне мислення, творчо використовує різні теорії й досвід (український, закордонний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.

ПРН 9. Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в професійній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології.

3. Програма навчальної дисципліни

Предмет, завдання і методи науки про мову. Предмет і проблематика мовознавства як науки про мову. Загальне, часткове і прикладне мовознавство. Зміст та основні завдання курсу «Вступ до мовознавства». Місце мовознавства в системі наук: зв'язок мовознавства з філософією, зв'язок мовознавства з гуманітарними науками, зв'язок мовознавства з природничими науками. Методологічна основа мовознавства: загальнонаукові підходи (індукція та дедукція), основні методи лінгвістичних досліджень (описовий, порівняльно-історичний, зіставний, структурний, що реалізується в чотирьох методиках: дистрибутивній, безпосередніх складників, трансформаційній і компонентного аналізу).

Напрями мовознавства. Порівняльно-історичне мовознавство. Типологічне мовознавство. Ареальна лінгвістика. Функціональна лінгвістика. Етнолінгвістика. Психолінгвістика. Соціолінгвістика. Комунікативна лінгвістика. Когнітивна лінгвістика.

Природа, сутність і функції мови. Поняття і сутність мови: натуралістичний, психологічний та соціологічний підходи до визначення сутності мови. Функції мови: комунікативна та мислетвірна функції, факультативні функції мови. Мова як суспільне явище. Взаємозв'язок мови і суспільства. Мовна політика. Діалектична єдність мови та мислення, типи мислення. Мова і мовлення. Співвідношення понять «мова» і «культура».

Структура мови. Системний характер будови мови. Основні (фонологічний, морфологічний, лексико-семантичний, синтаксичний) та проміжні (морфонологічний, словотвірний, фразеологічний) рівні мови. Синхронія та діахронія. Знаковий характер мови. Вербальні та невербальні засоби спілкування. Семіотика як наука про знакові системи. Синтагматичні й парадигматичні відношення в мові.

Походження мови. Історичний розвиток мови. Мова як історична категорія. Проблема походження мови. Міфи й легенди про походження мови. Біологічні гіпотези походження мови: звуконаслідувальна, звукосимволічна, вигукова. Соціальні гіпотези походження мови: трудових вигуків, соціального договору. Соціально-біологічна теорія Ф.Енгельса. Основні закономірності історичного розвитку мов. Зовнішні та внутрішні причини мовних змін. Диференціація та інтеграція як результат контактування мов. Специфіка розвитку різних рівнів мовної структури. Розвиток і функціонування мов у різні історичні епохи: родоплемінні мови, мови народностей, національні мови. Літературна мова як одна з форм національної культури. Функціонально-стилістична диференціація мови. Територіальна диференціація мови. Соціально-культурна диференціація мови. Поняття мовної норми.

Мови світу та їх класифікація. Загальна характеристика мов світу. Живі та мертві мови. штучні мови (волапюк, есперанто, ідо, інтерлінгва). Порівняльне вивчення мов. Генеалогічна класифікація мов: мовні сім'ї, групи та підгрупи. Типологічна класифікація мов: морфологічна типологія,

фонологічна типологія, синтаксична типологія. Соціолінгвістична класифікація мов світу.

Фонетика як розділ мовознавства. Поняття і предмет фонетики. Загальна і конкретна фонетика. Описова та історична фонетика. Експериментальна фонетика. Зіставна фонетика. Три аспекти вивчення звуків. Акустичні властивості звуків мови. Основні характеристики звуків: висота, сила (гучність), довгота, тембр. Тон як результат стійкої частоти звуків і шум як результат неритмічної частоти звуків. Тембр як основне поняття акустики мови. співвідношення основного тону й обертонів. Артикуляційна характеристика звуків мови. Будова мовленнєвого апарату. Функції активних і пасивних органів мовлення. Три фази артикуляції мовного звука. Артикуляційна база як результат історичної еволюції мовного апарату.

Класифікація звуків. Акустична класифікація звуків мовлення. Акустична класифікація. Поняття і функція голосних звуків. Артикуляційна класифікація голосних: за ступенем підняття спинки язика (високого, середнього, низького піднесення), за місцем підняття спинки язика (переднього, середнього, заднього ряду), за участю губ (лабіалізовані, не лабіалізовані), за ступенем розкриття рота (відкриті, закриті голосні), за назальністю (ротові, носові). Кількісна класифікація голосних за тривалістю звучання (довгі, короткі звуки). Поняття приголосних та ознаки їх класифікації. Класифікація приголосних за акустичними ознаками: сонорні й шумні (дзвінкі та глухі) приголосні. Артикуляційна класифікація приголосних за: місцем творення (губні, язикові, язичкові, глоткові, гортанні), способом творення (проривні, щілинні, зімкнено-прохідні, аффрикати), додатковим артикулятором (тверді, м'які, аспірати), тривалістю вимови (довгі, короткі).

Фонетичне членування мовленнєвого потоку. Основні одиниці фонетичного членування мови. Фраза як відрізок мовлення, що становить собою інтонаційно-змістову єдність. Такт як частина фрази, об'єднана одним наголосом. Склад як складова частина такту. Теорії складоподілу: еспіраторна, мускульної напруги і сонорна. Структура складу: вершина, периферія (ініціаль, фіналь). Типи складів за характером початкової частини (прикриті, неприкриті), за характером кінцевої частини (відкриті, закриті). Наголошені й ненаголошені склади. Складотворчі й нескладотворчі звуки. Поняття про монофтонги, дифтонги і трифтонги. Висхідні й низхідні дифтонги. Наголос і його види: словесний (тактовий), фразовий, логічний і емпатичний. Проклітики й енклітики. Різновиди словесного наголосу: музичний (фіксований і нефіксований, рухомий і нерухомий), або тонічний; динамічний, або силовий, еспіраторний; кількісний або довготний, квантитативний. Інтонація та її складові: мелодика, інтенсивність, паузи, темп і тембр мовлення.

Фонетичні процеси. Позиційні звукові зміни: редукція голосних (кількісна і якісна), оглушення дзвінких приголосних, протеза. Комбінаторні звукові зміни: акомодация, асиміляція, дисиміляція, дієреза, епентеза,

метатеза, гаплогія. Прогресивні та регресивні, контактні й дистантні комбінаторні зміни. Зміни, зумовлені артикуляційною базою мовців: субституція, гіперизми. Історичні й живі звукові зміни. Конвергенція та дивергенція. Регулярні фонетичні процеси як результат дії фонетичних законів. Фонетична й фонематична транскрипції. Транслітерація. Орфоепія. Поняття літературних орфоепічних норм.

Фонологія. Поняття про фонему як мінімальну одиницю мови. Відмінності між фонемою і звуком. Функції фонем. Диференційні та інтегральні ознаки фонем. Позиції фонем. Варіанти й варіації фонем. Фонологічна система: привативні, градуальні, еквіполентні та корелятивні опозиції фонем.

Графіка й орфографія. Передумови виникнення та основні етапи історії письма. Значення письма в історії суспільства. Етапи і форми розвитку графічного письма. Давня піктографія, її умовність і традиційність; сучасні піктограми. Виникнення ідеографії (логографічне письмо, ієрогліфи); давньоєгипетське й китайське письмо; застосування ідеограм у науковій символіці. Три шляхи спрощення письма: лексичний, граматичний і фонографічний. Три етапи фонографічного письма: складове, консонантне і буквенно-звукове письмо. Алфавіти. Графічні способи передачі окремих фонем. Грецький алфавіт. Латинський алфавіт. Кирилиця й алфавіти на кириличній основі. Принципи орфографії: фонетичний, морфологічний, історико-традиційний та ідеографічний.

Лексикологія. Лексикологія як розділ мовознавства. Предмет лексикології. Загальна і конкретна лексикологія. Історична та зіставна лексикологія. Прикладна лексикологія. Розділи лексикології: власне лексикологія, семасіологія, ономасіологія, етимологія, фразеологія, ономастика, лексикографія. Слово як одиниця мови. Основні ознаки слова. Типи слів за способом номінації: повнозначні (автосемантичні), вказівні (займенникові), службові, вигуківі. Слово і лексема. Структура лексичного значення слова: денотативний, сигніфікативний, лінгвістичний, конотативний, прагматичний компоненти. Відношення слово – предмет: загальна віднесеність і конкретна віднесеність. Співвідношення між словом як мовною одиницею і поняттям як мисленнєвої категорією. Лінгвальні відношення. Пряме й переносне значення слова. Вільні та зв'язані (фразеологічно, синтаксично і конструктивно зумовлені) значення слова.

Лексико-семантичні категорії. Моносемія та полісемія. Джерела полісемії. Поняття лексико-семантичного варіанта. Типи перенесення значення: за подібністю (метафоричне), за функцією (метафоричне), за суміжністю (метонімічне). Розширення і звуження значення. Омоніми повні й неповні (омоформи, омофони, омографи). Типи омонімів за походженням: гомогенні й гетерогенні. Міжмовні омоніми. Стилїстичні функції внутрішньомовних та міжмовних омонімів. Відмінність полісемії та омонімії. Семантична сутність синонімії. Синоніми абсолютні (повні) й часткові (неповні). Функціональні різновиди синонімів: ідеографічні (семантичні), стилїстичні (емоційно-експресивні), семантико-стилїстичні. Синонімічний

ряд, домінанта синонімічного ряду. Табу й евфемізми як специфічні різновиди синонімів. Структурно-семантична сутність антонімії. Групи антонімів: контрарні, комплементарні, контрадикторні, векторні. Антитеза й оксюморон – стилістичні прийоми, що ґрунтуються на антонімії. Гіперогіпонімія та лексична конверсія.

Лексико-семантична система мови. Структура лексико-семантичної системи мови. Парадигматичні відношення на лексико-семантичному рівні мови: відношення синонімії, антонімії, гіпонімії, супідрядності. Структура лексико-семантичного поля. Синтагматичні відношення між лексичними одиницями. Поділ лексики за соціальною важливістю: активна (загальноновживані слова) й пасивна лексика. Стилiстичне розшарування лексики: стилістично нейтральна і стилістично забарвлена лексика. Висока (книжна) лексика: поетична, народно-поетична, наукова лексика, професіоналізми, публіцистична лексика, офіційно-ділова лексика (канцеляризми). Термінологія. Ознаки терміна. Джерела термінології. Стилiстично знижена лексика: розмовно-побутова лексика, просторічна лексика, діалектизми, вульгарна й лайлива лексика, жаргонізми та арготизми.

Хронологічне розшарування лексичного складу мови. Причини історичних змін у лексиці: позамовні та внутрішньомовні. Типи змін у лексико-семантичній системі: зникнення слів, зникнення значень слів, поява нових слів, поява нових значень. Історизми й архаїзми: лексичні (власне лексичні, лексико-словотвірні, лексико-фонетичні) та семантичні. Стилiстична використання застарілих слів. Неологізми лексичні та семантичні. Авторські неологізми (оказіоналізми). Причини і шляхи появи нових слів у мові. Матеріальні запозичення й калькування. Семантичні та словотвірні запозичення. Прямі й опосередковані запозичення. Інтернаціоналізми. Явища пуризму.

Розділи лексикології. Історична лексикологія. Етимологія. Етимон як головна мета етимологічного аналізу. Основні принципи наукової етимології: фонетичний, семантичний, словотвірний (морфологічний), генетичний (генеалогічний), речовий, просторовий. Народна етимологія. Семасіологія. Семантичні закони й семантичні універсалиї. Ономасіологія. Етапи процесу номінації: вибір предмета, явища, що підлягає найменуванню; осмислення і попереднє оцінювання цієї реалії, що дає змогу обрати чи створити відповідний лексичний засіб; встановлення зв'язку між обраним лексичним засобом і предметом, що підлягає номінації. Ономастика. Розділи ономастики. Особливості процесу іменування. Фразеологія. Відмінність між вільними і стійкими словосполученнями. Джерела виникнення фразеологізмів. Класифікація фразеологізмів (фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення, фразеологічні вирази). Лексикографія. Теоретична і практична лексикографія. Функції словників. Типи енциклопедичних словників (універсальні та спеціальні чи галузеві). Основні типи лінгвістичних словників (одномовні й багатомовні). Різновиди одномовних лінгвістичних словників: тлумачні, словники неологізмів, словники іншомовних слів, діалектні словники, словники мови

письменників, історичні словники, етимологічні словники, синонімічні словники, синонімічні словники, словники антонімів, словники омонімів, фразеологічні словники, орфографічні словники, орфоепічні словники, словники правильності мовлення, частотні словники, зворотні словники, словотвірні та морфемні словники, ідеографічні словники, словники асоціативних норм. Структура словникової статті. Способи розміщення матеріалу в словниках.

Словотвір. Дериватологія як учення про способи і засоби творення слів. Зв'язок словотвору з лексикологією і граматиною. Основні поняття дериватології: словотвірне значення, твірна основа і словотворчий засіб, словотвірний тип і розряд. Основні способи словотворення: морфологічні (афіксація, основоскладання, аббревіація), морфолого-синтаксичні, лексико-синтаксичні, лексико-семантичні.

Загальна характеристика граматики. Предмет граматики. Розділи граматики (морфологія і синтаксис). Основні одиниці граматики: морфема для морфології і конструкція (речення) для синтаксису. Співвідношення граматичного і лексичного значень слова. Типи граматичних значень: дериваційні, реляційні, модальні. Граматичні категорії, їх типи. Морфологічні граматичні категорії: класифікаційні, або словотворчі, дериваційні і словозмінні, або релятивні категорії. Особливості граматичних категорій у різних мовах світу. Властивості лексико-граматичних категорій (розрядів).

Морфеміка. Поняття морфеми. Основні типи значень морфем: речове, дериваційне і реляційне. Сегментні морфеми: корінь і афікси (префікси, постфікси(суфікси й флексії), інтерфікси, інфікси, циркумфікси, трансфікси). Несегментні морфеми: нульова морфема й суперсегментні морфеми. Об'єкт і предмет дослідження морфеміки й морфонології. Граматична форма слова: синтетичні (прості) й аналітичні (складні).

Способи вираження граматичних значень. Синтетичні способи вираження граматичних значень: афіксація (суфіксація, префіксація, конфіксація, інфіксація, трансфіксація, нуль-фіксація), чергування (внутрішня флексія), наголос, редуплікація, словоскладення, суплетивізм. Аналітичні способи вираження граматичних значень: за допомогою службових слів (артиклів, прийменників, допоміжних дієслів, слів ступеня, пустих слів, сполучників, часток), інтонації (виражаються модальність речення, групування членів речення, розрізнення простого й складного речення, розрізнення сурядності й підрядності, актуальне членування речення, виділення вставних слів і речень), порядку слів (розрізняє підмет і додаток, означення й означуване). Історична змінність способів і засобів вираження граматичних значень.

Частини мови. Поняття частин мови. Основні критерії виділення частин мови: семантичний, морфологічний (формально-граматичний) і синтаксичний. Допоміжний критерій – словотвірний. Частини мови в різних мовах. Характеристика основних частин мови: іменника, прикметника, дієслова (власне дієслів, вербоїдів і предикативів), прислівника, числівника,

займенника. Службові частини мови: прийменники (післяйменники), артиклі, частки і сполучники. Проміжна група: модальні слова, вигуки.

Синтаксис як учення про речення і словосполучення. Поняття словосполучення. Типи синтаксичних словосполучень: сурядні й підрядні; іменні, дієслівні, прислівникові; атрибутивні, об'єктні, релятивні. Типи синтаксичних зв'язків слів: узгодження, керування, координація, прилягання, тяжіння, інкорпорація, замикання, ізафет. Речення та його ознаки. Актуальне і граматичне членування речення.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин або 3 кредити ECTS.

4. Структура навчальної дисципліни

035 Філологія (українська);

014 Середня освіта (українська мова та література)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог	у тому числі					усьог	у тому числі				
		о	л	п	лаб	інд		с.р.	о	л	п	лаб
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль. МОВА ЯК СИСТЕМНО-СТРУКТУРНЕ УТВОРЕННЯ												
Тема 1. Предмет, завдання і методи науки про мову	4	2	2				4	2	2			
Тема 2. Напрями мовознавства	4					4	8					8
Тема 3. Природа і функції мови	6	2	2			2	8					8
Тема 4. Структура мови	4	2	2				6					6
Тема 5. Походження мови. Історичний розвиток мови	8	2				6	6					6
Тема 6. Мови світу та їх класифікація	6					6	6					6
Тема 7. Фонетика як лінгвістична дисципліна. Комбінаторні та позиційні звукові зміни	4	2	2				6					6
Тема 8. Фонологія	2		2				6					6
Тема 9. Графіка й орфографія. Основні етапи розвитку письма	6					6	6					6
Тема 10. Лексична система мови. Лексикологія як учення про лексичне значення слова та лексичну систему мови	4	2	2				6					6
Тема 11. Словниковий склад мови	4					4	6					6
Тема 12. Лексикографія	8					8	6					6
Тема 13. Граматика як учення про морфологічну та синтаксичну будову мови	8	4	2				2					2
Тема 14. Морфеміка і словотвір	8					8	6					6
Тема 15. Морфологія як розділ граматики	8					8	6					4
Тема 16. Синтаксис	8					8	6					4
Усього годин	90	16	14			60	90	2	2			86

5. Змістові модулі навчальної дисципліни

035.01 Філологія (українська мова та література);

014 Середня освіта (українська мова та література)

Лекційний модуль

№	Назва теми	План	год.
Тема №1	Предмет, завдання і методи науки про мову.	Мовознавство як наука про мову. Проблеми загального і часткового мовознавства. Місце мовознавства в системі наук та зв'язок з ними. Методи лінгвістичних досліджень	2
Тема №2	Природа і функції мови	Природа і сутність мови, її функції. Мова та інші засоби спілкування. Мова і мовлення. Взаємодія суб'єктивних і об'єктивних чинників у мові. Мова і мислення. Діалектична єдність мови і мислення в процесі їх виникнення, існування і розвитку. Роль мови у процесі пізнання.	2
Тема №3	Структура мови	Системний характер будови мови. Рівні мови. Синхронія і діахронія. Знаковий характер мови. Поняття лінгвістичного знака і рівня мови. Синтагматичні і парадигматичні відношення у мові.	2
Тема №4	Походження мови. Історичний розвиток мови	Наука про походження мови. Закономірності розвитку мов. Основні процеси історичного розвитку мов: диференціація та інтеграція. Спорідненість мов. Поняття про суперстрат, субстрат і адстрат. Літературна мова як історична категорія.	2
Тема №5	Фонетика як лінгвістична дисципліна. Комбінаторні та позиційні звукові зміни	Предмет фонетики. Три аспекти вивчення звуків. Апарат мовлення. Артикуляція: звуки, фази артикуляції. Голосні і приголосні звуки. Класифікація їх.	2
Тема №6	Лексична система мови. Лексикологія як учення про лексичне значення слова та лексичну систему мови	Слово як предмет лексикології. Слово і лексема. Значення слова. Слово і поняття. Мотивовані і немотивовані значення лексем. Семантична структура слова. Моносемія і полісемія. Пряме і переносне значення лексем. Типи перенесення значень слів. Лексико-семантичні категорії: омонімія, синонімія, антонімія.	2
Тема №8-9	Граматики як учення про морфологічну та синтаксичну будову мови	Предмет граматики. Поняття граматичної системи мови. Розділи граматики. Грамматичне значення слів у його відношенні до лексичного. Засоби вираження граматичних значень. Грамматична форма слова. Грамматична категорія. Система граматичних	4

		<p>категорій. Предмет граматики. Основні одиниці граматичної будови. Розділи граматики. Граматичне значення слова. Засоби вираження граматичних значень. Граматичні категорії. Граматична форма слова (синтетичні та аналітичні форми слів). Морфеміка. Морфемна структура слова. Типи морфем.</p>	
--	--	--	--

Практичний модуль

№	Назва теми	План	год
Тема №1	Предмет, завдання і методи науки про мову.	Мовознавство як наука про мову. Проблеми загального і часткового мовознавства. Методи мовознавства.	2
Тема №2	Природа і функції мови	Природа і сутність мови, її функції. Мова та інші засоби спілкування. Мова і мовлення. Взаємодія суб'єктивних і об'єктивних факторів у мові. Мова і мислення. Діалектична єдність мови і мислення в процесі їх виникнення, існування і розвитку. Роль мови у процесі пізнання.	2
Тема №3	Структура мови	Системний характер і структура мови. Знаковий характер мови. Поняття лінгвістичного знака і рівня мови. Рівні мови. Синхронія і діахронія. Синтагматичні і парадигматичні відношення у мові. Елементи мовної структури.	2
Тема №4	Фонетика як лінгвістична дисципліна. Комбінаторні та позиційні звукові зміни	Фонетика як лінгвістична дисципліна. Предмет фонетики. Три аспекти вивчення звуків. Три фази артикуляції мовного звука. Голосні і приголосні звуки. Фонетичні зміни (акомодация, асиміляція, дисиміляція, гаплогія, дієреза, редукція, протеза, епентеза, метатеза).	2
Тема №5	Фонологія	Лінгвістичний або фонологічний аспект вивчення мови. Поняття фонем. Функції фонем. Фонетична і фонематична транскрипції. Фонетичне членування мовленнєвого	2

		поток. Склад. Дифтонги і монофтонги. Наголос. Інтонація.	
Тема №6	Лексична система мови. Лексикологія як учення про лексичне значення слова та лексичну систему мови	Лексикологія як учення про лексичне значення слова та лексичну систему мови. Слово як предмет лексикології. Слово і лексема. Основні ознаки слова. Семантична структура слова. Моносемія і полісемія. Пряме й переносне значення слова. Типи переносних значень слів. Лексико-семантичні категорії: омонімія, синонімія, антонімія	2
Тема №7	Граматики як учення про морфологічну та синтаксичну будову мови	Предмет граматики. Основні одиниці граматичної будови. Розділи граматики. Грамматичне значення слова. Засоби вираження граматичних значень. Грамматичні категорії. Грамматична форма слова (синтетичні та аналітичні форми слів).	2

Модуль самостійної роботи

		Види роботи	год
Тема №1	Напрями мовознавства	1. Порівняльно-історичне мовознавство 2. Типологічне мовознавство. 3. Ареальна лінгвістика. 4. Функціональна лінгвістика. 5. Психолінгвістика. 6. Соціолінгвістика. 7. Когнітивна лінгвістика. <i>Підготувати доповідь із презентацією за поданим планом</i>	4
Тема №2	Природа і функції мови	1. Суспільний характер мови та інші засоби спілкування. Вербальні та невербальні засоби спілкування. 2. Мова і мовлення. Взаємодія суб'єктивних і об'єктивних чинників у мові. 3. Мова і мислення. Діалектична єдність мови і мислення в процесі їх виникнення, існування і розвитку. 4. Роль мови у процесі пізнання. 5. Загальнонародна мова та її диференціація 6. Місце мовознавства серед інших наук та зв'язок із ними <i>За наведеним планом підготуватися до колоквиуму. Укласти словник термінів до заняття.</i>	2

Тема № 3	Походження мови. Історичний розвиток мов.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Виникнення людської мови як наукова проблема. Міфи і легенди про походження мови. 2. Наука про походження мови. 3. Закономірності розвитку мов. Основні процеси історичного розвитку мов: диференціація та інтеграція. 4. Спорідненість мов. 5. Взаємодія мов і діалектів. Поняття про суперстрат, субстрат і адстрат. <p><i>Підготувати презентацію за поданим планом</i></p>	6
Тема №3	Мови світу та їх класифікація.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика мов світу. 2. Живі і мертві мови. Штучні мови. 3. Порівняльне вивчення мов. 4. Генеалогічна класифікація мов. 5. Типологічна класифікація мов. 6. Соціологічна класифікація мов. <p><i>Підготувати доповідь із презентацією за поданим планом. Укласти словник термінів до заняття.</i></p>	4
Тема №4	Фонетика як лінгвістична дисципліна	<ol style="list-style-type: none"> 1. Значення фонетики як науки. 2. Визначення і характеристика звуків з фізико-акустичного аспекту. 3. Визначення і характеристика звуків з анатомо-фізіологічного аспекту. Апарат мовлення. 4. Голосні і приголосні звуки. Класифікація їх. 5. Артикуляція: звуки, фази артикуляції. <p><i>За наведеним планом підготуватися до колоквиуму. Укласти словник термінів до заняття.</i></p>	2
Тема № 5	Графіка й орфографія. Основні етапи розвитку письма.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Функції і призначення письма в суспільстві. 2. Основні етапи розвитку письма: предметне письмо, піктографія, ідеографія, складове письмо, буквено-звукове письмо. 3. Виникнення алфавіту. Коротка характеристика основних з них. 4. Слов'янське письмо. 5. Графіка. 6. Орфографія. Принципи орфографії. <p><i>Підготувати доповідь із презентацією на одне із питань планом. Укласти словник термінів до заняття.</i></p>	6
Тема № 6	Лексична система мови. Лексикологія як учення про лексичне значення слова та лексичну систему мови	<ol style="list-style-type: none"> 1. Слово як предмет лексикології. Слово і лексема. Основні ознаки слова. 2. Семантична структура слова. Моносемія і полісемія. Пряме й переносне значення слова. 	4

		<p>3. Типи переносних значень слів.</p> <p>4. Лексико-семантичні категорії: омонімія, синонімія, антонімія.</p> <p><i>Підготувати доповідь із презентацією за поданим планом. Укласти словник термінів до заняття.</i></p>	
Тема № 7	Словниковий склад мови	<p>1. Поняття лексико-семантичної системи. Семантичне поле.</p> <p>2. Лексика з погляду походження.</p> <p>3. Зміни в лексичному складі мови. Активна і пасивна лексика. Неологізми. Архаїзми. Історизми.</p> <p>4. Словниковий склад мови: активна і пасивна лексика, стилістично забарвлена лексика.</p> <p>5. Термінологія. Термін.</p> <p>6. Фразеологія. Класифікація фразеологізмів. Джерела фразеологізмів</p> <p><i>Підготувати доповідь із презентацією на одне із питань плану. Укласти словник термінів до заняття.</i></p>	4
Тема № 8	Лексикографія	<p>1. Поняття лексикографії. Завдання лексикографії.</p> <p>2. Типи словників.</p> <p>3. Енциклопедичні словники.</p> <p>4. Лінгвістичні словники.</p> <p>5. Характеристика найважливіших словників.</p> <p><i>Підготувати доповідь із презентацією за поданим планом. Укласти словник термінів до заняття.</i></p>	4
Тема № 9	Морфеміка і словотвір (дериватологія)	<p>1. Морфеміка. Морфемна структура слова. Типи морфем.</p> <p>2. Словотвір як учення про способи і засоби творення слів.</p> <p>3. Основні поняття дериватології, словотвірне значення, твірна основа і словотворчий засіб, словотворчий тип і розряд, словотворча модель.</p> <p>4. Основні способи словотворення.</p> <p>5. Зміни в морфологічній структурі слів: спрощення, перерозклад, декореляція, ускладнення.</p> <p><i>Підготувати доповідь із презентацією на одне із питань плану. Укласти словник термінів до заняття.</i></p>	8
Тема № 10	Морфологія як розділ граматики	<p>1. Поняття частин мови.</p> <p>2. Критерії виділення частин мови.</p> <p>3. З історії питання про частини мови.</p> <p>4. Частини мови в різних мовах.</p> <p>5. Характеристика основних частин мови.</p> <p><i>Підготувати доповідь із презентацією за</i></p>	8

		<i>поданим планом. Укласти словник термінів до заняття.</i>	
Тема № 11	Синтаксис	1. Поняття словосполучення. 2. Типи словосполучень. 3. Синтаксичні зв'язки слів. 4. Речення та його ознаки. 5. Актуальне членування речення. <i>Підготувати доповідь із презентацією за поданим планом. Укласти словник термінів до заняття.</i>	8

Заочна форма навчання

5. Змістові модулі навчальної дисципліни

035.01 Філологія (українська мова та література);
014 Середня освіта (українська мова та література)

Лекційний модуль

№	Назва теми	План	год.
Тема №1	Предмет, завдання і методи науки про мову.	Мовознавство як наука про мову. Проблеми загального і часткового мовознавства. Місце мовознавства в системі наук та зв'язок з ними. Методи лінгвістичних досліджень	2

Практичний модуль

№	Назва теми	План	Год.
Тема №1	Предмет, завдання і методи науки про мову.	Мовознавство як наука про мову. Проблеми загального і часткового мовознавства. Методи мовознавства.	2

Модуль самостійної роботи

№	Назва теми	Види роботи	Год .
Тема №1-4	Напрями мовознавства	Порівняльно-історичне мовознавство Типологічне мовознавство. Ареальна лінгвістика. Функціональна лінгвістика. Психолінгвістика. Соціолінгвістика. Когнітивна лінгвістика. <i>Підготувати доповідь із презентацією за поданим планом. Укласти словник термінів до заняття.</i>	8
Тема №5-8	Природа і функції мови	Суспільний характер мови та інші засоби спілкування. Вербальні та невербальні засоби спілкування. Мова і мовлення. Взаємодія суб'єктивних і об'єктивних чинників у мові.	8

		<p>Мова і мислення. Діалектична єдність мови і мислення в процесі їх виникнення, існування і розвитку.</p> <p>Роль мови у процесі пізнання.</p> <p>Загальнонародна мова та її диференціація</p> <p>Місце мовознавства серед інших наук та зв'язок із ними</p> <p><i>За наведеним планом підготуватися до колоквиуму. Укласти словник термінів до заняття.</i></p>	
Тема №9-11	Структура мови	<p>Системний характер і структура мови.</p> <p>Знаковий характер мови. Поняття лінгвістичного знака і рівня мови.</p> <p>Рівні мови. Синхронія і діахронія.</p> <p>Синтагматичні і парадигматичні відношення у мові.</p> <p>Елементи мовної структури.</p> <p><i>Підготувати доповідь із презентацією на одне із питань плану. Укласти словник термінів до заняття.</i></p>	6
Тема № 12-14	Походження мови. Історичний розвиток мови	<p>Виникнення людської мови як наукова проблема. Міфи і легенди про походження мови.</p> <p>Наука про походження мови.</p> <p>Закономірності розвитку мов. Основні процеси історичного розвитку мов: диференціація та інтеграція.</p> <p>Спорідненість мов.</p> <p>Узаємодія мов і діалектів. Поняття про суперстрат, субстрат і адстрат.</p> <p><i>Підготувати презентацію за поданим планом. Укласти словник термінів до заняття.</i></p>	6
Тема №15-17	Мови світу та їх класифікація	<p>Загальна характеристика мов світу.</p> <p>Живі і мертві мови. Штучні мови.</p> <p>Порівняльне вивчення мов.</p> <p>Генеалогічна класифікація мов.</p> <p>Типологічна класифікація мов.</p> <p>Соціологічна класифікація мов.</p> <p><i>Підготувати доповідь із презентацією за поданим планом. Укласти словник термінів до заняття.</i></p>	6
Тема №18-20	Фонетика як лінгвістична дисципліна. Комбінаторні та позиційні звукові зміни	<p>Значення фонетики як науки.</p> <p>Визначення і характеристика звуків з фізико-акустичного аспекту.</p> <p>Визначення і характеристика звуків з анатомо-фізіологічного аспекту. Апарат мовлення.</p> <p>Голосні і приголосні звуки. Класифікація їх.</p> <p>Артикуляція: звуки, фази артикуляції.</p> <p><i>За наведеним планом підготуватися до колоквиуму. Укласти словник термінів до</i></p>	6

		<i>заняття.</i>	
Тема №21-23	Фонологія	Лінгвістичний або фонологічний аспект вивчення мови. Поняття фонем. Функції фонем. Фонетична і фонематична транскрипції. Фонетичне членування мовленнєвого потоку. Склад. Дифтонги і монофтонги. Наголос. Інтонація. <i>Підготувати доповідь із презентацією на одне із питань плану. Укласти словник термінів до заняття.</i>	6
Тема №24-26	Графіка й орфографія. Основні етапи розвитку письма	Функції і призначення письма в суспільстві. Основні етапи розвитку письма: предметне письмо, піктографія, ідеографія, складове письмо, буквено-звукове письмо. Виникнення алфавіту. Коротка характеристика основних з них. Слов'янське письмо. Графіка. Орфографія. Принципи орфографії. <i>Підготувати доповідь із презентацією на одне із питань плану. Укласти словник термінів до заняття.</i>	6
Тема № 27-29	Лексична система мови. Лексикологія як учення про лексичне значення слова та лексичну систему мови	Слово як предмет лексикології. Слово і лексема. Основні ознаки слова. Семантична структура слова. Моносемія і полісемія. Пряме й переносне значення слова. Типи переносних значень слів. Лексико-семантичні категорії: омонімія, синонімія, антонімія. <i>Підготувати доповідь із презентацією за поданим планом. Укласти словник термінів до заняття.</i>	6
Тема №30-32	Словниковий склад мови	Поняття лексико-семантичної системи. Семантичне поле. Лексика з погляду походження. Зміни в лексичному складі мови. Активна і пасивна лексика. Неологізми. Архаїзми. Історизми. Словниковий склад мови: активна і пасивна лексика, стилістично забарвлена лексика. Термінологія. Термін. Фразеологія. Класифікація фразеологізмів. Джерела фразеологізмів <i>Підготувати доповідь із презентацією на одне із питань плану. Укласти словник термінів до заняття.</i>	6
Тема №33-35	Лексикографія	Поняття лексикографії. Завдання лексикографії. Типи словників. Енциклопедичні словники.	6

		Лінгвістичні словники. Характеристика найважливіших словників. <i>Підготувати доповідь із презентацією за поданим планом. Укласти словник термінів до заняття.</i>	
Тема №36	Граматики як учення про морфологічну та синтаксичну будову мови	Предмет граматики. Основні одиниці граматичної будови. Розділи граматики. Граматичне значення слова. Засоби вираження граматичних значень. Граматичні категорії. Граматична форма слова (синтетичні та аналітичні форми слів). <i>Підготувати доповідь із презентацією на одне із питань плану. Укласти словник термінів до заняття.</i>	2
Тема №37-39	Морфеміка і словотвір	Морфеміка. Морфемна структура слова. Типи морфем. Словотвір як учення про способи і засоби творення слів. Основні поняття дериватології, словотвірне значення, твірна основа і словотворчий засіб, словотворчий тип і розряд, словотворча модель. Основні способи словотворення. Зміни в морфологічній структурі слів: спрощення, перерозклад, декореляція, ускладнення. <i>Підготувати доповідь із презентацією на одне із питань плану. Укласти словник термінів до заняття.</i>	6
Тема №40-41	Морфологія як розділ граматики	Поняття частин мови. Критерії виділення частин мови. З історії питання про частини мови. Частини мови в різних мовах. Характеристика основних частин мови. <i>Підготувати доповідь із презентацією за поданим планом. Укласти словник термінів до заняття.</i>	4
Тема №42-43	Синтаксис	Поняття словосполучення. Типи словосполучень. Синтаксичні зв'язки слів. Речення та його ознаки. Актуальне членування речення. <i>Підготувати доповідь із презентацією за поданим планом. Укласти словник термінів до заняття.</i>	4

6.Методи навчання

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання й мотивації їх навчання сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця-філолога з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування та базової підготовки студентів. Домінуючими методами навчання цього курсу є пояснювально-ілюстративні, частково-пошукові, дослідницько-інформаційні та словесні (лекції, семінари, бесіди) і частково наочні (ілюстрація, демонстрація).

Із метою формування професійних компетенцій широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу. Серед активних методів навчання широко застосовуються проблемні лекції, аналіз конкретних мовних ситуацій, опрацювання дискусійних питань, метод «аналогії» тощо. Крім того систематично проводиться робота студентів у проблемних наукових групах, проводиться підготовка до участі їх в олімпіадах і наукових конкурсах.

7.Методи контролю

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності й системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю (усного, письмового), які сприяють підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки майбутнього філолога перевага надається усному та тестовому контролю.

Поточний контроль здійснюється переважно шляхом усного опитування студентів і письмовими самостійними роботами (термінологічний диктант).

Рівень самостійного вивчення студентами курсу «Вступ до мовознавства» перевіряється усним індивідуальним опитуванням та вирішенням проблемних завдань.

Модульний контроль передбачає перевірку рівня засвоєння студентами теоретичних і практичних питань у формі письмового тестового контролю.

Підсумковий контроль передбачає перевірку рівня засвоєння теоретичних знань і володіння практичними вміннями, сформованими в студентів у результаті вивчення курсу “Вступ до мовознавства” – екзамен в тестовій формі.

8.Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів вивчення дисципліни у формі екзамену. Студент допускається до семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, передбачені навчальним планом. Підсумковий контроль (екзамен) проводиться у формі тестів.

Проведення екзамену передбачає оцінку знань студентів за п’ятибальною та стобальною системами оцінювання знань студентів

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ

Час виконання 80 хвилин

Вид контролю: заліковий тест

Мета тестового контролю:

Структура тесту

Тест складається з 50 завдань, за які студент може набрати 75 тестових балів.

За умови успішного розв’язання тестових завдань, студент може набрати від 38 до 75 тестових балів. Студентові, який набрав від 1 до 37 тестових балів, тест не зараховується.

Загальні критерії оцінювання тестових завдань

Оцінка «відмінно» – студент дав не менше 90% правильних відповідей.

Оцінка «добре» – студент дав не менше 70% правильних відповідей.

Оцінка «задовільно» – студент дав не менше 50% правильних відповідей.

Оцінка «незадовільно» – студент дав менше 50% правильних відповідей.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Тестовий бал	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання	Оцінка за шкалою ХДУ	Тестовий бал	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання	Оцінка за шкалою ХДУ
75	100	A	37	59	
74	98	відмінно	36	48	FX

73	97		35	46	незадовільно	
72	96		34	45		
71	94		33	44		
70	93		32	42		
69	92		31	41		
68	90		30	40		
67	89	В добре	29	39		
66	88		28	38		
65	86		27	37		
64	85		26	34		
63	84		25	33		
62	82		24	32		
61	81	С добре	23	30		
60	80		22	29		
59	78		21	28		
58	77		20	26		
57	76		19	25		
56	74	D задовільно	18	24		Х незадовільно
55	73		17	22		
54	72		16	21		
53	73		15	20		
52	70		14	18		
51	68		13	17		
50	70		12	16		
49	68		11	14		
48	66		10	13		
47	65		9	12		
46	64		8	10		
45	63		E задовільно	7	9	
44	62	6		8		

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Рівень, шкала ECTS	Рейтингова шкала	Критерії успішності
Високий А (відмінно)	100	Студент: знає теоретичний матеріал; володіє вміннями й навичками будувати відповідь на запитання плану практичного заняття, дотримуючись культури діалогу (монологу), полеміки; має навички виступу перед аудиторією; здатний аргументувати власну думку, аналізувати праці вчених, переконувати аудиторію; виконав усі домашні завдання; підготував відеопрезентацію (доповідь) за обраною темою; відповідь вирізняється точністю формулювань, логікою доведень, високим рівнем знань висвітлюваної проблеми.

	90	Студент: знає теоретичний матеріал; володіє вміннями й навичками відповідати на запитання плану заняття чи викладача, дотримуючись культури діалогу (монологу), полеміки; має навички виступу перед аудиторією, але не виявляє ініціативи; здатний аргументувати власну думку, переконати аудиторію, робити висновки; виконав усі домашні завдання; підготував доповідь за обраною темою; відповідь вирізняється точністю формулювань, логікою доведень, достатньо високим рівнем знань висвітлюваної проблеми; уміння розв'язувати складні практичні завдання; відповіді на запитання можуть містити незначні неточності.
Вище середнього В (дуже добре)	89	студент добре знає теоретичний матеріал; володіє навичками відповідати на запитання плану заняття; має вміння виступати перед аудиторією, доводити власну думку, робити висновки; опрацював усі завдання для самоконтролю; виконав усі домашні завдання; підготував презентацію за обраною темою; уміє розв'язувати складні практичні завдання; відповіді на запитання можуть містити певні неточності.
	82	студент засвоїв теоретичний матеріал; володіє базовими навичками відповідати на запитання плану практичного заняття; уміє виступати перед аудиторією, доводити власну думку, робити висновки, спираючись на зразки; опрацював усі завдання для самоконтролю; виконав усі домашні завдання; підготував реферат за обраною темою; вміння розв'язувати складні практичні завдання; відповіді на запитання можуть містити певні неточності й лексичні помилки.
Середній С (добре)	81	студент засвоїв теоретичний матеріал; володіє базовими навичками відповідати на запитання плану заняття, однак мав труднощі під час відповідей на запитання викладача; має вміння виступати перед аудиторією, доводити власну думку, робити висновки; опрацював усі завдання для самоконтролю; виконав усі домашні завдання; підготував індивідуальне завдання за обраною темою; виявив уміння послідовно висловлювати думку, але допускав помилки в аргументах; виявив уміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань, спираючись на рекомендації викладача.
	74	Студент засвоїв теоретичний матеріал; володіє базовими навичками відповідати на запитання плану практичного заняття, однак мав труднощі під час відповіді на запитання викладача; має вміння виступати перед аудиторією, доводити власну думку, але у висновках на завжди послідовний; опрацював усі завдання для самоконтролю; виконав усі домашні завдання; підготував відеопрезентацію за обраною темою; виявив уміння висловлювати думку, але допускав помилки в аргументах; не завжди виявляв уміння застосовувати теоретичні

		положення під час розв'язання практичних завдань.
Достатній D (задовільно)	73	Студент відтворює основні поняття, але не виділяє взаємозв'язки між ними; може сформулювати думку з допомогою викладача; виявляє здатність будувати власні висловлювання та аналізувати чужі; аналізуючи праці вчених та з'ясовуючи основні поняття, допускає помилки, які не завжди може виправити самостійно; опрацював майже всі завдання для самоконтролю; виконав усі домашні завдання; підготував відеопрезентацію за обраною темою; може розв'язати найпростіші типові завдання, але за зразком.
	64	Студент відтворює основні поняття, але не може виділити взаємозв'язки між ними; може сформулювати думку з допомогою викладача або інших студентів; дотримується основних вимог до створення відповіді на запитання плану практичного заняття (за зразком з допомогою викладача); виявляє здатність будувати власні висловлювання (за зразком), але допускає помилки під час аналізу чужих; аналізуючи основні лінгвістичні поняття, допускає помилки, які не може виправити самостійно; опрацював практично всі завдання для самоконтролю; виконав не всі домашні завдання, у деяких допускав помилки; мав труднощі у підготовці відеопрезентації за обраною темою; не виявив умінь використовувати теоретичні знання для розв'язування найпростіших типових практичних завдань.
Низький E (задовільно)	63	Студент відтворює основні поняття, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язки між ними; може сформулювати думку з допомогою викладача або інших студентів, але не вміє послідовно й аргументовано довести її; дотримується основних вимог до відповіді на запитання плану заняття (за зразком з допомогою викладача); не виявляє вмінь будувати власні висловлювання (за зразком) й аналізувати чужі; Не може самостійно вдати визначення поняттям, а лише за зразком (інструкцією), допускає помилки, які не може виправити самостійно; опрацював не всі завдання для самоконтролю; виконав не всі домашні завдання, у деяких допускав помилки; у підготовці доповіді (відеопрезентації) за обраною темою скористався готовим текстом, не опрацювавши його; не вміє використовувати теоретичні знання для розв'язування найпростіших типових практичних завдань.
	60	Студент поверхово відтворює основні поняття, не виділяє взаємозв'язки між ними; формулює думку лише з допомогою викладача або інших студентів, не дотримується послідовності у її висловленні; не дотримується основних вимог до відповіді на запитання(за зразком); виконує вправи лише за зразком (інструкцією), допускає суттєві помилки, які не може пояснити й виправити самостійно; не опрацював завдання для самоконтролю; виконав не всі домашні завдання, у

		багатьох із них допускав помилки; підготував відеопрезентацію за обраною темою, скориставшись готовим текстом, не опрацювавши його; не вміє використовувати теоретичні знання для розв'язування найпростіших типових практичних завдань.
Початковий FX (незадовільно)	59	елементарний рівень знань теоретичного матеріалу; формулює думку фрагментарно лише з допомогою викладача або інших студентів; не дотримується вимог та правил мовного й технічного оформлення відповіді на запитання плану практичного заняття; у виконанні завдань відсутня самостійність, допускає суттєві помилки, які не може пояснити й виправити; не опрацював завдання для самоконтролю; не виконав домашні завдання; не підготував відеопрезентацію за обраною темою; не вміє використовувати теоретичні знання для розв'язування найпростіших типових практичних завдань.
	35	відсутні знання теоретичного матеріалу; незадовільне виконання домашніх завдань; незадовільне опрацювання питань для самоконтролю.
Початковий F (незадовільно)	1–34	Студент не виявив знань значної частини навчального теоретичного матеріалу; був відсутній на лекційних заняттях; не опрацював завдання для самоконтролю; не виконав домашні завдання; не підготував відеопрезентацію за обраною темою; не виявив умінь орієнтуватися під час розв'язання простих практичних завдань; допускав істотні помилки у відповідях на запитання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Під час оцінювання самостійної роботи студентів необхідно враховувати:

Повноту виконання завдання:

- елементарна;
- фрагментарна;
- неповна;
- повна.

2. Рівень самостійності студента:

- під керівництвом викладача;
- консультація викладача;
- самостійно.

3. Сформованість навчально-інформаційних умінь:

- робота з інформацією;
- володіння різними способами оброблення інформації;
- складання плану, рецензій, конспекту;
- уміння користуватися бібліотекою, джерельною базою;
- спостереження, експеримент.

4. Сформованість навчально-інтелектуальних умінь:

- визначення понять;
- аналіз, синтез, порівняння, класифікація, систематизація, узагальнення,

абстрагування;

- уміння відповідати на запитання;
- уміння виконувати творчі завдання.

5. Рівень сформованості фахових умінь (вміння застосовувати на практиці набуті знання):

- низький – володіння умінням здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу;
- середній – уміння вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань;
- достатній – застосовує набуті знання у стандартних практичних ситуаціях;
- високий – володіння умінням творчо-пошукової діяльності.

За шкалою ECST	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання	Оцінка за шкалою ХДУ	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
А	100	5 відмінно	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконане самостійно, повністю без допомоги викладача; • має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; • добирає самостійно інформаційні джерела, що відповідають завданню; • користується широким арсеналом засобів доказу власної думки; • розв'язує складні проблемні завдання як навчального, так і методичного характеру; • має здібності системно-наукового аналізу та прогнозування педагогічних явищ; • уміє створювати та розв'язувати проблеми; • робить висновки і приймає рішення у складних навчальних і виробничих ситуаціях; • володіє вміннями творчо-пошукової діяльності та роботи з інтернет джерелами.
	90		<ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконане повністю з використанням літератури, запропонованої викладачем; • має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; • добирає інформаційні джерела до рекомендованих, що відповідають завданню; • користується широким арсеналом засобів доказу власної думки; • розв'язує складні проблемні завдання як навчального, так і методичного характеру; • має здібності системно-наукового аналізу та прогнозування педагогічних явищ; • уміє ставити та розв'язувати проблеми; • робить висновки і приймає рішення у

			<p>складних ситуаціях;</p> <ul style="list-style-type: none"> • володіє вміннями творчо-пошукової діяльності та роботи з інтернет джерелами
В	89	4 добре	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконані повністю, без допомоги викладача, але з деякими огріхами; • самостійно здійснює інформаційний пошук і володіє способами систематизації інформації; • здатний до самостійного опрацювання навчального матеріалу; • у власній аргументації використовує загально-відомі докази, • виконує дослідницькі завдання, але потребує консультації викладача; • робить висновки і самостійно приймає рішення у складних ситуаціях; • володіє вміннями творчо-пошукової діяльності та роботи з інтернет джерелами
	83		<ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконані повністю, але з деякими огріхами; • самостійно здійснює інформаційний пошук і володіє способами систематизації інформації; • здатний до самостійного опрацювання навчального матеріалу; • у власній аргументації використовує загально-відомі докази, • виконує дослідницькі завдання, але потребує консультації викладача; • робить висновки і приймає рішення у складних ситуаціях після консультації з викладачем; • володіє вміннями творчо-пошукової діяльності та роботи з інтернет джерелами
С	81	4 добре	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконано без допомоги викладача, але відзначається неповнотою викладу думок; • уміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; • критично ставиться до отриманої від викладача інформації; наводить аргументи, робить необхідні висновки; • може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під

			<ul style="list-style-type: none"> керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних і нестандартних навчальних ситуаціях.
	74		<ul style="list-style-type: none"> Завдання виконано з допомогою викладача й відзначається неповнотою викладу думок; не завжди вміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; критично ставиться до отриманої від викладача інформації; наводить аргументи, робить необхідні висновки; може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал лише у стандартних навчальних ситуаціях.
D	73	3 задовільно	<ul style="list-style-type: none"> Завдання виконане після консультації з викладачем і неповністю; застосовує запропонований викладачем спосіб отримання інформації з декількох джерел; має навички роботи з підручником, науковими та інтернет джерелами; має стійкі навички роботи з конспектом; усвідомлює, якою інформацією з окремого питання володіє, а якою – ні; може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати його й робити висновки; може самостійно оволодіти більшою частиною навчального матеріалу, спираючись на консультацію викладача; вибирає відомі способи дій для виконання фахових завдань.
	64		<ul style="list-style-type: none"> Завдання виконане після консультації з викладачем і неповністю; застосовує запропонований викладачем спосіб отримання інформації з декількох джерел; має фрагментарні навички роботи з підручником, науковими та з інтернет джерелами; має навички роботи з конспектом; усвідомлює, якою інформацією з окремого питання володіє, а якою – ні; може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати його, але непослідовний у своїх висновках; може самостійно оволодіти більшою

			<p>частиною навчального матеріалу, спираючись на консультацію викладача;</p> <ul style="list-style-type: none"> • обирає відомі способи дій для виконання фахових завдань.
E	63	3 задовільно	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконано фрагментарно після консультації з викладачем або під його керівництвом; • усвідомлює недостатній обсяг інформації; • застосовує запропонований викладачем спосіб отримання інформації з різних джерел; • має фрагментарні уявлення про роботу з науковими джерелами; • демонструє розуміння отриманої інформації; • виявляє розуміння висновків з певного питання; • не має сформованих умінь і навичок роботи з отриманою інформацією; • володіє вміннями здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу.
	60		<ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконано фрагментарно під керівництвом викладача; • усвідомлює недостатній обсяг інформації; • застосовує запропонований викладачем спосіб отримання інформації з одного джерела; • має фрагментарні уявлення про роботу з науковими джерелами; • демонструє розуміння отриманої інформації; • виявляє розуміння висновків з певного питання; • не має сформованих умінь і навичок роботи з отриманою інформацією; • володіє вміннями здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу.
FX	59	2 незадовільно	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконано фрагментарно під керівництвом викладача; • необхідні практичні вміння роботи з навчальною інформацією не сформовані; • має елементарні вмінням здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу; • не володіє вміннями вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань; • більшість передбачених навчальною

			<p>програмою навчальних завдань не виконано.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Завдання виконано фрагментарно під керівництвом викладача; • необхідні практичні вміння роботи з навчальною інформацією не сформовані; • не має елементарних умінь здійснювати первинну обробку й подальший аналіз навчальної інформації; • не володіє вміннями вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань; • більшість передбачених навчальною програмою навчальних завдань не виконано.
	35		
F	1–34	1 незадовільно	<ul style="list-style-type: none"> • Необхідні завдання, передбачені навчальною програмою не виконані; • не має елементарних умінь працювати з навчальною інформацією; • виявляє вміння користуватися бібліотекою, однак не докладає зусиль для пошуку необхідної інформації; • не має навичок працювати з джерельною базою; • необхідні практичні вміння і навички не сформовані;

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДЕОПРЕЗЕНТАЦІЇ

Під час оцінювання презентації враховуються такі позиції:

1.Зміст

- Розкрито всі аспекти теми
- Матеріал викладений у доступній формі
- Слайди розташовані в логічній послідовності
- Заключний слайд із висновками
- Бібліографія з перерахуванням усіх використаних ресурсів

2. Елементи оформлення

- Зміна слайдів
- Дизайн
- Анімація: стандартні, установка ефектів при зміні слайдів
- Графіки, діаграми, малюнки

3. Елементи творчості

- Оригінальність і винахідливі приклади

За шкалою ECST	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання	Оцінка за шкалою ХДУ	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
----------------	--------------------------------------	----------------------	--

А	100	5 відмінно	<ul style="list-style-type: none"> • У презентації відбито глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених завдань; • матеріал викладено у доступній формі; • слайди розташовано в логічній послідовності; • під час аналізу-інтерпретації аргументовано власне ставлення до проблеми, зроблено самостійні висновки; • малюнки, звуки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації; • виявлено оригінальність в оформленні й добиранні прикладів; • роботу виконано творчо і самостійно; • бібліографію подано з перерахуванням усіх використаних ресурсів.
	90		<ul style="list-style-type: none"> • У презентації відбито глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених завдань; • матеріал викладено у доступній формі; • слайди розташовано в логічній послідовності; • під час аналізу-інтерпретації аргументовано власне ставлення до проблеми, зроблено самостійні висновки; • малюнки, звуки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації; • роботу виконано творчо і самостійно; • бібліографію подано з перерахуванням усіх використаних ресурсів; • допущено незначні огріхи в мовному оформленні.
В	89	4 добре	<ul style="list-style-type: none"> • Презентація задовольняє всі критерії, що висуваються до неї; • матеріал викладено в доступній для розуміння формі; • слайди розташовано в логічній послідовності, а заключний містить висновки; • представлений матеріал відбиває глибокий пошук та застосування навичок мислення високого рівня; • графіки, малюнки, діаграми доводять глибоке розуміння теми; • розкрито всі аспекти теми; • допущено помилки в оформленні літератури й у мовному оформленні

			слайдів..
	83		<ul style="list-style-type: none"> • Презентація задовольняє всі критерії, що висуваються до неї; • матеріал викладено в доступній для розуміння формі; • слайди розташовано в логічній послідовності, а заключний містить висновки; • графіки, малюнки, діаграми доводять глибоке розуміння теми, але не містять негрубі помилки; • розкрито всі аспекти теми; • допущено помилки в оформленні літератури й у мовному оформленні слайдів..
C	81		<ul style="list-style-type: none"> • Презентація повністю відповідає темі; • слайди розташовано в логічній послідовності, а заключний містить висновки; • інформація, здобута із різноманітних джерел, відбиває зміст теми; • графіки, малюнки і діаграми побудовані відповідно до вимог; • бібліографія містить посилання на використані ресурси; • проект корисний не тільки для студентів, які його створили;
	74	4 добре	<ul style="list-style-type: none"> • Презентація відповідає темі; • слайди розташовано в логічній послідовності, а заключний містить висновки; • інформація здобута із різноманітних джерел; • графіки, малюнки і діаграми побудовані відповідно до вимог, але подані в чорно-білій кольоровій гамі; • бібліографія містить посилання на використані ресурси; • проект корисний для студентів, які його створили;
D	73	3 задовільно	<ul style="list-style-type: none"> • Проект представляє інформацію структуровану у формі опорного конспекту; • слайди розташовано в логічній послідовності, однак заключний не містить висновків; • інформацію подано зрозуміло для аудиторії, але дещо примітивно; • зроблено акцент на важливих питаннях, що відбито в графіках, малюнках і діаграмах;

			<ul style="list-style-type: none"> бібліографія містить всі використані ресурси; у текстах слайдів допущено граматичні помилки.
	64		<ul style="list-style-type: none"> Проект представляє інформацію структуровану у формі опорного конспекту; слайди не завжди розташовано в логічній послідовності; заключний слайд не містить висновків; інформацію подано зрозуміло для аудиторії, але дещо примітивно; зроблено акцент на важливих питаннях, що відбито в графіках, малюнках і діаграмах; бібліографія не містить всі використані ресурси; у текстах слайдів допущено граматичні й лексичні помилки;
E	63	3 задовільно	<ul style="list-style-type: none"> Проект сфокусовано на темі, але не висвітлює її; має певну організаційну структуру, але її не продемонстровано під час показу; в останньому слайді відсутні висновки; бібліографія містить лише частково використані ресурси; у слайдах допущені фактичні помилки чи незрозумілості, але вони не значні;
	60		<ul style="list-style-type: none"> Проект сфокусовано на темі, але не висвітлює її; має певну організаційну структуру, але її не продемонстровано під час показу; в останньому слайді відсутні висновки; бібліографія не містить використані ресурси; у слайдах допущені фактичні помилки і незрозумілу інформацію.
FX	59	2 незадовільно з можливістю повторного складання	<ul style="list-style-type: none"> Проект здається випадковим, нашвидку зробленим, чи незакінченим; у слайдах порушено логічну послідовність викладу думки, відсутні висновки; у слайдах наявні значні фактичні помилки, незрозумілості та нерозуміння теми
	35		<ul style="list-style-type: none"> Проект видається нашвидку зробленим, незакінченим; у слайдах порушено логічну послідовність викладу думки, відсутні висновки;

			<ul style="list-style-type: none"> у слайдах наявні значні фактичні помилки та незрозумілості; у проєкті не виявлено чіткого розуміння теми.
X	1–34	2 незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисциплін.	<ul style="list-style-type: none"> Проєкт не виконано.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДОПОВІДІ

Під час оцінювання відповіді необхідно виділити наступні елементи:

- Актуальність описаної проблеми та реальність запропонованого механізму вирішення даної проблеми.
- Подання власної думки (позиції, ставлення) при розкритті проблеми.
- Розкриття проблеми на теоретичному рівні (у порівнянні з обґрунтуваннями).
- Логіка в аргументації свого погляду.
- Оригінальність підходу до вирішення проблем.
- Узгодженість у тексті ключових тез та аргументів.
- Несуперечність особистісних суджень.

За шкалою ECST	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання	Оцінка за шкалою ХДУ	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
A	100	5 відмінно	<ul style="list-style-type: none"> Відбито світоглядну позицію автора, його погляд на сутність проблеми; проблему розкрито на теоретичному рівні з точним і повним використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді; робота логічна, послідовна, композиційно чітка; виловлені аргументи, власні думки спираються на факти або особистий досвід; виявлено оригінальність підходу до розв'язання проблеми.
	90		<ul style="list-style-type: none"> Відбито світоглядну позицію автора, його погляд на сутність проблеми; проблему розкрито на теоретичному рівні з використанням фахових термінів і понять; робота логічна, послідовна, композиційно чітка; виловлені аргументи, власні думки спираються на факти або особистий досвід;

			<ul style="list-style-type: none"> виявлено оригінальність підходу до розв'язання проблеми.
B	89	4 добре	<ul style="list-style-type: none"> Представлено власну думку (позицію, ставлення) у розкритті проблеми; питання розкрито на теоретичному рівні, з достатнім використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді; власну думку аргументовано фактами; доведено несуперечність власних суджень; виявлено особистий підхід до розв'язання проблеми.
	82		<ul style="list-style-type: none"> Представлено власну думку (позицію, ставлення) у розкритті проблеми; питання розкрито на теоретичному рівні, з достатнім використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді; власну думку аргументовано фактами; доведено несуперечність власних суджень; виявлено особистий підхід до розв'язання проблеми.
C	81	4 добре	<ul style="list-style-type: none"> Представлено власну точку зору на розкриття порушеної проблеми; питання розкрито повно з використанням основних термінів і понять у контексті відповіді; теоретичні зв'язки й обґрунтування в доповіді простежуються слабо; власні думки аргументовано з опорою на відомі факти; виявлена деяка оригінальність у поданні матеріалу.
	74		<ul style="list-style-type: none"> Представлено власну точку зору на розкриття проблеми; питання розкрито з використанням основних термінів і понять у контексті відповіді; теоретичні зв'язки й обґрунтування в доповіді явно не простежуються; власні думки аргументовано з опорою на відомі факти; оригінальності у поданні матеріалу не виявлено.
D	73	3 задовільно	<ul style="list-style-type: none"> Проблему розкрито на формальному рівні; використано фахові терміни і поняття, але без належного обґрунтування; власна думка не достатньо аргументована фактами під час розкриття проблеми;

			<ul style="list-style-type: none"> у тексті дещо порушено логіку викладу думки;
	64		<ul style="list-style-type: none"> Проблему розкрито на формальному рівні; використано фахові терміни і поняття, але без належного обґрунтування; власна думка не завжди аргументована фактами під час розкриття проблеми; у тексті порушено логіку викладу думки, допущено мовленнєві помилки;
E	63	3 задовільно	<ul style="list-style-type: none"> Представлено загальновідому інформацію на побутовому рівні без аргументації та належного аналізу; порушено логіку викладу думки; не висловлено власної позиції за обраною проблемою; під час виступу допущено лексичні і граматичні помилки.
	60		<ul style="list-style-type: none"> Представлено загальновідому інформацію на побутовому рівні без аргументації та належного аналізу; порушено логіку викладу думки; відсутня власна позиція за обраною проблемою; під час виступу допущено значну кількість лексичних і граматичних помилок.
FX	59	2 незадовільно незадовільно з можливістю повторного складання	<ul style="list-style-type: none"> Проблему не розкрито; дібрана інформація не відповідає завданням.
	35		<ul style="list-style-type: none"> Проблему не розкрито; дібрана інформація не відповідає завданням; допущено велику кількість помилок різного характеру.
X	1-34	2 незадовільно незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу	Завдання не виконано.

Рекомендована література

Базова

1. Білецький А.О. Про мову й мовознавство / А.О.Білецький. – К.: АртЕК, 1996. – 224 с.
2. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства / Ю.О.Карпенко. — К. : Либідь, 1991. – 279 с.
3. Кириченко Г.С. Нариси загального мовознавства: навч.посіб. для студ.філол.спец.вищ.навч.закл.: у 2ч./ Г.С.Кириченко, С.В.Кириченко, А.П.Супрун; за ред. А.П.Супрун. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2008// Ч.І: Мова, її будова та функції в суспільстві. – 2008. – 168с.
4. Кириченко Г.С. Нариси загального мовознавства: навч. посіб. для студ.філол.спец.вищ.навч.закл.: у 2ч./ Г.С.Кириченко, С.В.Кириченко, А.П.Супрун; за ред. А.П.Супрун. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2008// Ч.ІІ: Основні етапи розвитку науки про мову. – 2008. – 224с.
5. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Підручник / М.П.Кочерган. – К.: Академія, 2001. – 368 с.
6. Кочергина В.А. Введение в языкознание / В.А.Кочергина. – М.: Академия, 1991. – 220 с.
7. Левицький А.Е., Сингаївська А.В., Славова Л.П. Вступ до мовознавства. Курс лекцій / А.Е.Левицький, А.В.Сингаївська, Л.П.Славова. – К.: УНЛ, 2006. – 103 с.
8. Мазуркевич Л.В. Вступ до мовознавства / Л.В. Мазуркевич. – К.: Вид-во НАУ, 2002. – 270 с.
9. Мацько Л., Донець Л. Вступ до мовознавства: Практикум / Л.Мацько, Л.Донець. – К., 1990.
- 10.Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 712с.
- 11.Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля –К, 2006.
12. Семчинський С В. Загальне мовознавство / С.В.Семчинський. — К., 1996. – 327 с.
- 13.Удовиченко Г.М. Загальне мовознавство. Проблеми. Методи. –К,1994.
- 14.Удовиченко Г.М. Загальні питання мовознавства.– К.: Вища школа, 2001.
- 15.Ющук І.П. Вступ до мовознавства І.П.Ющук. – К.: Рута, 2000. – 128 с.

Допоміжна

1. Бацевич Ф.С.Основи комунікативної лінгвістик: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 344с. (Альма-матер).
2. Бацевич Ф.С. Філософія мови. Істрія лінгвофілософських учень: Підручник. – К.: Академія, 2008. – 240с.(Альма-матер).
3. Білецький А.О. Про мову і мовознавство: Навчальний посібник для студентів фыл.спец.вищ.навч.закладыв.– К., «АртЕК». – 1996.- 224с.
4. Іванишин В., Радевич-Виницький Я. Мова і нація. – Дрогобич: Відродження, 1994. – 154 с.

5. Гайдаєнко І.В. Дистрибутивний аналіз як метод дескриптивної лінгвістики // Зб.наук.праць «Південний архів». Філологічні науки. – Вип. ХХІ. – Херсон. – ХДУ, 2003. – С. 130-133.
6. Зеленько А.С. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних учень. Аспекти, методи, прийоми та процедури вивчення мови: Посібник.– Вид.2-ге, перероблене.– Луганськ: Альма-матер, 2002. – 283с.
7. Зеленько А.С. До питання про становлення лінгвістичного детермінізму (від структурної до когнітивної семантики). – Луганськ, 1999. – 71с.
8. Иванова Л.П. Курс лекцій по общему языкознанию. К.: Освіта України, 2006. – 312с.
9. Кисленко Ю.І. Системна організація мови. – К., 1997.
10. Кочерган М. Мовознавство на сучасному етапі // Дивослово. – 2003. – №5. – С. 24-29.
11. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: Підручник.– К.: Видавничий центр "Академія", 1999. – 288с.
12. Манакин В.Н. Сопоставительная лексикология: – К.: Знання, 2004. – 326.
13. Масенко Л.Т. Мова і політика. – К., 1999.
14. Маслова В.А. Введение в когнитивную лингвистику: Учебное пособие. – М.: Флинта, Наука, 2004.
15. Маслова В.М. Лингвокультурология : Учеб.пособие для студ. высш. учеб. заведений . – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 208с.
16. Мельничук О.С. Методологічні пошуки в нових підходах до висвітлення мови // Мовознавство.– 1991.– №3.
17. Мельничук О.С. Мова як суспільне явище і як предмет сучасного мовознавства // Мовознавство. – 1997. – №2-3. – С. 3-19.
18. Мова і духовність нації. — К., 1992.
19. Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова.- К., 1993.
20. Радевич-Виницький Я. Україна: від мови до нації. – Дрогобич: Відродження, 1997.– 360 с.
21. Соссюр Ф. Курс загальної лінгвістики. – К.: Основи, 1998. – 324с.
22. Ющук І.П. Лекції зі вступу до мовознавства. – К., 1995.
23. Шарафутдинова Н.С. Теория и история лингвистической науки. – М.: Восток-Запад; Владимир: ВКТ, 2007. – 381(Лингвистика и межкультурная коммуникация. Золотая серия)
24. Яворська Г.М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: Мова. Культура. Влада/ Нац.акад.наук України. Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні. – К.: 2000. – 288с.

Інформаційні ресурси

1. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Мовознавство>
2. <ftp://ftp.vblack.org.ua/other/Ukrayns'ka%20mova/Knigi/Pidruchniki/Zagal'ne%20movoznavstvo.%20M.Kochergan.doc>
3. <http://www.twirpx.com/file/232823/>
4. <http://samoylyk.net/pub/books/English/IYiP/kl/3.doc>
5. <http://mirknig.com/2012/01/04/zagalne-movoznavstvo.html>

6. <http://uareferats.com/index.php/book/details/249>
7. <http://litmisto.org.ua/?p=14994>
8. http://books.google.com/books/about/Загальне_мовознавств.html?id=OSXVAAAAMA_AJ
9. <http://freelib.in.ua/load/78-1-0-631>
10. http://socgum.mdpu.org.ua/index.php?option=com_mtree&task=viewlink&link_id=2603&Itemid=0
11. <ftp://vblack.org.ua/other/Ukrayns'ka%20mova/Knigi/Pidruchniki/Zagal'ne%20movoznavstvo.%20M.Kochergan.odt>